

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

2025 YILININ NİSAN AYINDA ÜLKEMİZDE GERÇEKLEŞEN ZİRAİ DON OLAYININ SONUÇLARININ ARAŞTIRILMASI, ÜRETİCİLERİN VE TARIMSAL ÜRÜNLERİN UĞRADIĞI ZARARLARIN TESPİTİ VE GELECEKTE YAŞANABİLECEK BENZER OLAYLARIN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10/2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613)

TUTANAK DERGİSİ

-----0-----

4'üncü Toplantı

12 Haziran 2025 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı Bülent Tüfenkci'nin, Komisyonun yaptığı ve yapacağı saha ziyaretlerine, bu ziyaretler sonunda oluşturulan kısa rapora, bugün sunum yapacak kurum ve kuruluşlara ve Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in annesinin vefatına ilişkin açıklaması

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Adana Milletvekili Ayhan Barut'un, Manisa Büyükşehir Belediye Başkanı Ferdi Zeyrek'in vefatı ile Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in annesinin vefatına ve Komisyonun gezdiği yerlerden ara raporla ilgili gelen sorulara ilişkin açıklaması

IV.- SUNUMLAR

1.- TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Baki Remzi Suiçmez'in, zirai don tahminlerinin nasıl yapıldığı, don riskini önceden belirlemek için kullanılan teknolojik araçların ve zirai don mücadele yöntemlerinin neler olduğu, don sonrası rekolte kaybını minimize edecek yöntemlerin bulunup bulunmadığı ile konuya ilişkin diğer hususlar, talep ve öneriler hakkında sunumu

2.- Malatya Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Ramazan Özcan'ın, Malatya'da kayısı yetiştiriciliğinin önemi, yaşanan zirai don olayı nedeniyle üreticilerin ve tarımsal ürünlerin uğradığı zararlar ile gelecekte yaşanabilecek benzer olayların etkilerinin en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirler hakkında sunumu

3.- Manisa Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Sadık Özkasap'ın, Manisa'da üzüm yetiştiriciliğinin önemi, yaşanan zirai don olayı nedeniyle üreticilerin ve tarımsal ürünlerin uğradığı zararlar ile gelecekte yaşanabilecek benzer olayların etkilerinin en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirler hakkında sunumu

4.- Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Onur Saraçoğlu ve Profesör Doktor Resul Gerçekcioğlu'nun, yaşanan zirai don olayı nedeniyle üreticilerin ve tarımsal ürünlerin uğradığı zararlar ile gelecekte yaşanabilecek benzer olayların etkilerinin en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirler hakkında sunumu

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
2025 YILININ NİSAN AYINDA ÜLKEMİZDE GERÇEKLEŞEN ZİRAİ DON OLAYININ SONUÇLARININ ARAŞTIRILMASI,
ÜRETİCİLERİN VE TARIMSAL ÜRÜNLERİN UĞRADIĞI ZARARLARIN TESPİTİ VE GELECEKTE YAŞANABİLECEK
BENZER OLAYLARIN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10/2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613)

-----0-----
4'üncü Toplantı
12 Haziran 2025 Perşembe
-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

2025 Yılıının Nisan Ayında Ülkemizde Gerçekleşen Zirai Don Olayının Sonuçlarının Araştırılması, Üreticilerin ve Tarımsal Ürünlerin Uğradığı Zararların Tespiti ve Gelecekte Yaşanabilecek Benzer Olayların Etkilerinin En Aza İndirilmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 15.08'de açıldı.

Oturum Başkanı Bülent Tüfenkci, Komisyonun yaptığı ve yapacağı saha ziyaretlerine, bu ziyaretler sonunda oluşturulan kısa rapora, bugün sunum yapacak kurum ve kuruluşlara ve Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in annesinin vefatına ilişkin açıklama yaptı.

Adana Milletvekili Ayhan Barut, Manisa Büyükşehir Belediye Başkanı Ferdi Zeyrek'in vefatı ile Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in annesinin vefatına ve Komisyonun gezdiği yerlerden ara raporla ilgili gelen sorulara ilişkin açıklama yaptı.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Baki Remzi Suiçmez tarafından, zirai don tahminlerinin nasıl yapıldığı, don riskini önceden belirlemek için kullanılan teknolojik araçların ve zirai don mücadele yöntemlerinin neler olduğu, don sonrası rekolte kaybını minimize edecek yöntemlerin bulunup bulunmadığı ile konuya ilişkin diğer hususlar, talep ve öneriler,

Malatya Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Ramazan Özcan tarafından, Malatya'da kayısı yetiştiriciliğinin önemi, yaşanan zirai don olayı nedeniyle üreticilerin ve tarımsal ürünlerin uğradığı zararlar ile gelecekte yaşanabilecek benzer olayların etkilerinin en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirler,

Manisa Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Sadık Özkasap tarafından, Manisa'da üzüm yetiştiriciliğinin önemi, yaşanan zirai don olayı nedeniyle üreticilerin ve tarımsal ürünlerin uğradığı zararlar ile gelecekte yaşanabilecek benzer olayların etkilerinin en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirler,

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Onur Saraçoğlu ve Profesör Doktor Resul Gerçekcioğlu tarafından, yaşanan zirai don olayı nedeniyle üreticilerin ve tarımsal ürünlerin uğradığı zararlar ile gelecekte yaşanabilecek benzer olayların etkilerinin en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirler,

Hakkında sunum yapıldı.

Komisyon gündeminde görülecek başka konu bulunmadığından, saat 16.46'da toplantıya son verildi.

12 Haziran 2024 Perşembe
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 15.08
BAŞKAN: Adem KORKMAZ (Burdur)
BAŞKAN VEKİLİ: Bülent TÜFENKÇİ (Malatya)
SÖZCÜ: Nilgün ÖK (Denizli)
KÂTİP: Mehmet Celal FENDOĞLU (Malatya)

----- 0 -----

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Değerli arkadaşlar, Komisyonumuzun toplantısını açıyoruz.

Bir arkadaşımız da yolda, çoğunluk tamamlanmış olacak inşallah.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Oturum Başkanı Bülent Tüfenkçi'nin, Komisyonun yaptığı ve yapacağı saha ziyaretlerine, bu ziyaretler sonunda oluşturulan kısa rapora, bugün sunum yapacak kurum ve kuruluşlara ve Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in annesinin vefatına ilişkin açıklaması

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Değerli misafirler, Başkanımızın bir yasa çalışmasından dolayı programı uzadı, yetişirse katılacak, yetişmezse de biz, inşallah, katılımcı arkadaşlarımızı dinleyeceğiz.

Bildiğiniz gibi, Komisyon olarak daha önce, bir programımız çerçevesinde birçok ile gitmiştik, yarın da, inşallah, Düzce, Bolu ve Sakarya'ya gitmiş olacağız; saha ziyaretlerimizi yapacağız. Daha önce gittiğimiz iller ve bize ulaşan bilgiler doğrultusunda kısa raporumuzu önceki toplantımızda istişare etmiştik ve netice olarak da kısa raporu oluşturduk, bununla ilgili raporu Bakanlığa ve Başkanlığa iletmış vaziyeteyiz. İnşallah, çalışmalarla birlikte, süresi içerisinde de nihai raporumuzu verip Komisyon olarak çalışmalarımızı bitirmiş olacağız.

Bugün, bizleri bilgilendirmek üzere, TOBB Malatya Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Ramazan Özcan, yine, Türkiye Odalar Borsalar Birliği Manisa Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Sadık Özkasap, yine, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden Uzman Tahir Argüç kardeşimiz burada. Yine, Türkiye Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Baki Remzi Suiçmez ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesinden 2 hocamız; Profesör Doktor Onur Saraçoğlu ve Profesör Doktor Resul Gerçekcioğlu var, onların değerli bilgilerini de alıp Komisyonumuzun bugünkü toplantısını sonlandırmış olacağız.

Basın mensuplarına da teşekkür etmeden önce, Komisyon üyemiz Ömer Fethi Gürer'in annesi vefat etmişti, ben bu vesileyle Cenab-ı Allah'tan rahmet diliyorum; kendilerine, kardeşlerine uzun ömürler diliyorum.

Basın mensuplarına teşekkür ederken Ayhan Bey'e de söz vereyim.

III.- AÇIKLAMALAR

1.- Adana Milletvekili Ayhan Barut'un, Manisa Büyükşehir Belediye Başkanı Ferdi Zeyrek'in vefatı ile Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in annesinin vefatına ve Komisyonun gezdiği yerlerden ara raporla ilgili gelen sorulara ilişkin açıklaması

AYHAN BARUT (Adana) - Başkanım, teşekkür ederim.

Evet, gerçekten çok üzgünüz, acımız büyük. Herkesin, tüm toplumun beğendiği, sevdiği, takdir ettiği Manisa Büyükşehir Belediye Başkanımız Sayın Ferdi Zeyrek'i elim bir kaza sonucunda kaybettik. Öncelikle, tüm sevenlerine, ailesine başsağlığı diliyorum; merhuma da Allah'tan rahmet diliyorum, mekânı cennet olsun. Çok üzgün olduğumuzu belirtmek istiyorum.

Yine, Komisyonumuzun çok değerli, kıymetli üyesi, Niğde Milletvekilimiz Sayın Ömer Fethi Gürer Ağabey de geçtiğimiz üç gün önce muhterem annesini kaybetti. Komisyonumuzun üyesidir. Ömer Ağabey'e ve ailesine başsağlığı diliyoruz; merhumeye de Allah'tan rahmet diliyoruz. Her 2 kaybımızın da mekânı cennet olsun diyorum; bu mesajı paylaşmak istedim, duyurmak istedim.

Bir de kısaca bir şey söylemek istiyorum: Seçim bölgemdeydim, işte, Adana'daydım. Adana'ya gittiğimiz için... Gezdiğimiz yerlerdeki, illerdeki sivil toplum kuruluşlarının yöneticileri, derneklerin, çiftçiler birliklerinin yöneticileri "Bu ara raporla ilgili bize dönüş olur mu?" diye bir beklenti içerisinde. Yani, bizim tarafımızdan değil, verdiğimiz raporun Bakanlığa iletildikten sonra "Bakanlığın hızlı bir şekilde aksiyon alması mümkün olabilir mi? Ne zaman mümkün olur?" diye soruları var, kısaca bunları söylemek istedim.

Teşekkür ediyorum, iyi toplantılar diliyorum.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Teşekkür ederim Sayın Vekilim.

Değerli arkadaşlar, her sunumdan sonra sorusu olan arkadaşlarımız sorularını sorabilirler.

Ben, şimdi sözü sunum için Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Baki Remzi Suiçmez'e veriyorum. Buyurun.

IV.- SUNUMLAR

1.- TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Baki Remzi Suiçmez'in, zirai don tahminlerinin nasıl yapıldığı, don riskini önceden belirlemek için kullanılan teknolojik araçların ve zirai don mücadele yöntemlerinin neler olduğu, don sonrası rekolte kaybını minimize edecek yöntemlerin bulunup bulunmadığı ile konuya ilişkin diğer hususlar, talep ve öneriler hakkında sunumu

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI BAKİ REMZİ SUIÇMEZ - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Komisyonumuzun değerli milletvekilleri, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Ziraat Mühendisleri Odası olarak bizleri Komisyonunuza çağırıp görüşlerimizi bildirme fırsatı verdiğiniz için sizlere teşekkür ediyorum.

İlk üç toplantı tutanaklarını ve ara raporunuzu da okuduğum için pek çok konuda tekrara düşmemek üzere bize yöneltilen sorular boyutunda bir sunum yapacağım.

Birinci soru, zirai don tahminlerinin nasıl yapıldığı ve don riskini önceden belirlemek için kullanılan teknolojik araçların neler olduğu.

İkinci soru, zirai don mücadele yöntemlerinin neler olduğu ve don sonrası rekolte kaybını minimize edilecek yöntemlerin bulunup bulunmadığı ve konuya ilişkin diğer hususlar.

Ülkemizde zirai don konusundaki başlıca yetkin kurum, görevli kurum Meteoroloji Genel Müdürlüğü. Zirai Don Uyarı Sistemi, hava durumu istasyonlarından, radar istasyonlarından gelen verilerin hava sıcaklığı, nem, rüzgâr hızı, atmosferik basınç gibi parametrelerin yanında uzmanlar tarafından yapılan analizler ve iklim modelleri sistemiyle oluşturuluyor. Başlıca 3 grup var: Hafif don 0 ile -2,2 arası, orta don -2,2 ile -2,4 arası, kuvvetli don -4,4'ün üstündeki donlar. Çalışma alanınız da özellikle şubat ayı, mart ayı donları dışında çok yaygın bir bölgede. Ülkemizde çok sayıda ürünlerdeki oluşan don zararında bu sıcaklıklar yer yer -8, -15'lere kadar çıkıp pek çok üründe ciddi zararlara yol açmıştır ki ara raporunuzda da bunlar ayrıntılı olarak yer almakta.

Bu aşamada Meteoroloji Genel Müdürlüğü gerekli uyarıları beşer günlük tahminler olarak üreticilere ulaştırıyor. Ancak bu erken uyarı sistemi don tahminlerinin üreticilere ulaşmada bazı eksikleri olduğu söyleniyor. Bu konuda çiftçilerin bilgilendirilmesi konusunda Tarım ve Orman Bakanlığı, ziraat odaları, kooperatiflerin de Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nün açıkladığı verileri üreticilerle paylaşması dona karşı alınabilecek önlemlerin giderilmesi konusunda önemli.

Yine, zirai don olayından korunma yöntemleri gerek Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nde gerek ziraat fakültelerinin zirai meteoroloji bölüm derslerinde gerek Tarım ve Orman Bakanlığının genel yayınları yanında konu bazlı araştırma enstitülerinde de gündeme getirilmekte. Bu anlamda bildiğimiz mücadele yöntemleri var, pasif yöntemler var. Belki de dolu zararının yaşanmasında hasar miktarını azaltabilecek ilk önlem doğru yer seçimi. Don riski olan yerlerde, bu riskin fazla olabileceği ortamlarda yer seçimine çok dikkat edilmesi gerekir. Ayrıntılara girmiyorum süreye uymak için.

Onun dışında, yine, don öncesinde bitkilerin yönetimiyle ilgili yapılabilecek çalışmalar var. Hava akımına imkân verecek bitki dikimi, önerilen tarihlerden önce bitki dikimi yapılmaması, toprak işleme, gübreleme dâhil olmak üzere toprak verimliliğini ve uygun su kaynaklarının yararlı etkilerini sürdürebilecek ve kuraklığı da yaşadığımız bir ortamda kuraklığa -Komisyon özelinde de- dona duyarlı türlerin ıslahı ve yaygınlaştırılması. Bu anlamda da bitki seçimi ve üretiminde doğru yöntemler uygulanırsa oluşabilecek donun bitkilere, özellikle meyvelere, sebzelere ve tarla ürünlerine etkileri en aza indirilebilir.

Don olduktan sonra ya da don uyarı sisteminden gerekli uyarılar yapıldığında da yine bazı yöntemler var. Atmosfere giden radyasyonun durdurulması, suni sis olayı, ısı yalıtımı olayı, havanın karıştırılması olayı, direkt hava ve bitki ısıtması olayı, yine bitkilerin en az zarar görmesi için su püskürtme uygulaması -ki o konuda da bize de gelen bazı tepkiler var, haberlerde gördüğümüz, özellikle su püskürtülen alanlardaki buzul diyelim, bunların aslında bir koruma yöntemi olduğu, orada bir don olmadığının da kamuoyuna doğru aktarılması yönünde- yine, öncesinde yabancı ot mücadelesi dâhil olmak üzere, gübreleme, toprak işleme dâhil olmak üzere yine kumlama yöntemi var, çiçeklenmeyi geciktirme yöntemi var, zorlanmış hasat yöntemleri var. Bu yöntemler bilinen yöntemler. İl ve ilçe müdürlüklerindeki birimlerin mevcut düzenlemede etkili çalışmadığını da bilerek çiftçi eğitim ve yayım birimlerinin Tarım İl ve İlçe Müdürlüklerinde yeniden etkin hâle getirilmesiyle bu bilgilerin daha hızlı bir şekilde üreticilerle buluşturulması ve zararın azaltılması gündemde. Bu aşamada da zirai dondan sonra kaybı minimize edebilecek önlemler var mı? O konuda da gerek Meteoroloji Genel Müdürlüğü gerek Tarım ve Orman Bakanlığı il ve ilçe müdürlüklerinin önerdiği başlıca 4 yöntem var. Bir tanesi, budama. Budama ve bakım işlemleri, gelecek yıl da donun hasar düzeyine göre yeniden bitki verebilecek hâle gelmesi için budama önlemleri önemli. Gübreleme yine önemli. Sulama, özellikle ilk etapta fazla su verilmemesi, bitki kendine geldiğinde suyun verilmesi. Hastalık ve zararlılarla mücadele yöntemleri. Üreticilerimiz, pek çok ziraat mühendisi aynı zamanda bizim meslektaşımız, üretici ya da tarımsal ilaç ve girdi satan bayiler. O anlamda da yine Mersin'deki toplantınızda bizim şube başkanlarımızın da belirttiği gibi, çiftçiler büyük oranda bakımla, budamayla, gübreyle, ilaçla ilgili başvurularını bayilere yapmakta ve bu aşamada da özellikle yüksek oranda hasar kayıplarının olduğu yerlerde çiftçilerin yeterince ürün alamaması, yaptıkları masrafların bir an önce karşılanması, bu anlamda da tarımsal bayilere olan borçlarını ödeyebilmesi tarımın sürekliliği anlamında da önemli. Bu konuda başlıca 3 girişim oldu. Tarım sigortalarını biz Ziraat Mühendisleri Odası olarak önemsiyoruz, yaygınlaştırılmasını istiyoruz ancak bu konuda gerek poliçe yüksekliği gerek kesinti yüksekliği gibi pek çok nedenle maalesef yüzde 30'ların altında TARSİM'e kayıtlı çiftçi var ki bu don hasar olaylarında da yine Komisyonunuzda TARSİM yetkililerinin verdiği bilgiye göre şu anda 21 milyar TARSİM kapsamındaki borçtan 1 milyar gibi bir ödeme yapıldığı... TARSİM boyutunda, TARSİM mevzuatının çiftçinin üye olmasını kolaylaştıracak farklı, don dışında dolu, bu yıl da yaşayacağımız kuraklık boyutunda çiftçilerin katılımını sağlayacak devlet desteğinin olmasına rağmen yeni önlemlerin alınması, TARSİM mevzuatında bir düzenleme yapılması önemli; bu konuyu önemsiyoruz. TARSİM boyutunda yine gelen, bizim meslektaşlarımız da alanda çalışıyor. Bu aşamada da hasarların zamanında tespit edilmesi, doğru tespit edilmesi, en önemlisi de kısa süre içinde ödenmesi gerekiyor ki çiftçi önünü görsün. Çiftçi Kayıt Sistemi'ne üye olmak gerekiyor. Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı çiftçilerin de çok az kısmı TARSİM'li. Bu anlamda da Sayın Cumhurbaşkanımızın... ÇKS'li olan ancak TARSİM'e üye olmayanların yaptıkları budama, gübreleme, sulama, ilaçlama gibi masrafların hasar oranında çiftçilere verilmesini önemsiyoruz. Bu konuda da daha hızlı hareket edilmesini bekliyoruz ama Türkiye Ziraat Odaları Birliğine kayıtlı yaklaşık 5,5 milyon çiftçinin olduğu, Çiftçi Kayıt Sistemi'ne kayıtlı 2,3 milyon civarında çiftçinin olduğu bir ortamda gerek ÇKS'li olmayan -değişik nedenleri var, tapu boyutundan kendi isteğiyle olmamaya kadar- gerek onun içinde de TARSİM'li olmayan diğer üreticilerin zararlarının da giderilmesini önemli buluyoruz. Bu aşamada da genel afet bölgesi ilan edilmesine yönelik mevzuat da var. Ülkemiz enflasyonla mücadele programı içinden geçerken biz şunu özellikle vurguluyoruz -Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin temsilcileri de burada- eğer bitkisel üretim, meyveler, sebzeler, tarla ürünleri olmasa sanayicimiz neyi işleyecek, ihracatçımız kurduğu bağlantılarla arz açığının olduğu bir ortamda neyi yurt dışına ihraç edebilecek? O anlamda da özellikle bu yaygın don zararına yönelik Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin çiftçinin kredi faizlerinin ertelenmesi, gerekli desteklerin bir an önce verilmesi talebini de olumlu buluyoruz. Bu boyutta birçok adım atılabilir. Çiftçilerimizden gelen öneriler doğrultusunda şu konuda da kolaylıklar bekliyoruz çünkü Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun en son verilerinde çiftçilerin toplam nakdî kredi miktarı 986 bin, takipteki kredi miktarı 6 milyar TL; dolayısıyla, özellikle küçük ve orta üreticilerin dona yönelik zararlarının karşılanması için bu kredi faizlerinin ertelenmesi, ötelenmesi konusunda da -

yine sizin ara raporunuzda bu konuya vurgu yapılmış- bunun gecikmeden gündeme getirilmesini önemsiyoruz. TARSİM'in mevzuatının düzeltilmesini öneriyoruz. Belki de yeni teknolojilerle, pahalı teknolojilerle don zararları en aza indirilebilir ama bunun bir maliyeti var. Bu boyutta da özellikle ziraat odalarının, kooperatiflerin kendi bölgelerinde, kendi üyelerinin ortak makine ya da teknolojiyi kullanabilecekleri bir havuz oluşturmaları da yine gündeme getiriyoruz.

Son olarak da söylemek isteyeceklerim şunlar: Ara raporunuzda belirttiğiniz üzere sadece 16 meyve değil, onun dışındaki 4 ürünün de eklenmesi. Yaygın olmasa bile tarla ürünlerinde özellikle Konya'da, Adana'da erkenci ürünlerde, tahılda, şeker pancarındaki çiftçilerin don zararının da gündeme gelmesi. Bir de üst üste üç büyük donu birden yaşadık. 2014'teki donun etkileri birkaç yıl sürmüştü, bunun da etkileri sürebilecek. Şubat ayında Adana, Mersin, Hatay; mart ayında özellikle Manisa ve Nisan ayında hemen hemen tüm ürünlerdeki bu hasar tespitlerinin gerek TARSİM tarafından gerek ÇKS'li olsun olmasın elimizde veri olması açısından Tarım il ve ilçe müdürlüklerinin fedakârca çalışmalarına rağmen henüz açıklanmadığı bir ortamda gerçek hasarın belirlenmesi, bu anlamda "Tarımdan tasarruf edilemez." mantığıyla da özellikle bu geniş kapsamlı dona yönelik de ek tarımsal ekonomik paket açıklanması, bu anlamda da bir yıl, iki yıl, üç yıl donun zararına göre ortaya çıkabilecek yeniden üretim ortamına geçebilmek için çiftçilerin bu konuda desteklenmesi hem gıda fiyatlarının artmaması hem ihracat gelirlerimizin azalmaması hem de üreticilerimizin alandan kopmaması için bir gereklilik. Bu konularda daha hızlı hareket edilmesini diliyoruz ve bu konuların pek çoğunun da ara raporunuzda olduğunu görmekten mutluluk duyuyoruz, önerilerimizin de son raporda dikkate alınmasını diliyoruz.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Biz teşekkür ederiz Değerli Başkanım.

Arkadaşlardan sorusu olan veya katkı vermek isteyenler var mı?

Buyurun.

AYHAN BARUT (Adana) - Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, hoş geldiniz.

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI BAKİ REMZİ SUIÇMEZ - Hoş bulduk.

AYHAN BARUT (Adana) - Bir ziraat mühendisi olarak ben de uzun yıllar Ziraat Mühendisleri Odası Adana Şube Başkanlığında bulundum, Baki Başkanımızı yakından tanıyan bir insanım. Sunumunuzdan dolayı teşekkür ediyorum.

Sadece 2 tane öneri ya da tavsiye gibi bir şey söylemek için söz aldım. Şimdi sizin de söylediğiniz gibi geçtiğimiz toplantılarda biz de bunun üzerine çok düştük, TARSİM mevzuatının, TARSİM'in yetersiz olduğuna hepimiz burada hemfikiriz. Gezdiğimiz bütün illerde de aşağı yukarı hemen hemen aynı sorunlarla karşılaştık. TARSİM mutlak gereklidir, hayati öneme sahip ama "Bu sistemle de olmuyor." dedik, mevzuatın yenilenmesi lazım. Siz de bildirdiniz, işte, özel sektörde çalışan çok sayıda ziraat mühendisleri var, gerek tarım ilaçları alanında çalışıyorlar gerek tohumculuk gerekse de gübreçilik. Ziraat Mühendisleri Odası da ziraat mühendislerinin mesleki örgütüdür; kamu ve özel sektörde çalışan çok sayıda meslektaşlarımızın üye olduğu bir kuruluş. Bu TARSİM konusunda şubelerimiz vasıtasıyla illerde TARSİM'de sizin gördüğünüz ve bizim gördüğümüz eksiklikleri de orada özel sektördeki çalışan arkadaşlara bir sunumla anlatılıp onların da çiftçiye bu konuyla ilgili bir bilgilendirme yani mevzuatın yenilenmesi konusunda bir kamuoyu oluşumu yapılabilir mi tarafınızdan?

Bir de bu dona karşı, söylediğiniz gibi, klasik önlemler var; işte, saman yakma, sap yakmak gibi, bunların dışında da mevcut olan don kırıcı pervaneler var, bir de sizin söylediğiniz sprinkler, işte sudan dolayı donuyor, onun dışında bildiğiniz yani bunlar belli bir dereceye kadar koruyor. Örneğin, saman yakma, lastik yakma gibi şeylerin hiçbir faydası yok ama don kırıcı pervanelerin de eksi 2 dereceye, eksi 3 dereceye kadar çalıştığını, 3 dereceden sonra çok fayda etmediğini düşündüğümüzde yani böyle bir çalışmaya şahit olduğunuz mu? Daha yeni bir gelişme... Yani bunu da arıyoruz esasında, önümüzdeki dönemde -bu don oldu, geçti- bundan sonra tekrar don olduğunda nasıl etkili bir önlem alınabilir? Burada bilim insanları, üniversitedeki hocalarımız, ziraat mühendisleri bu konuya bir katkı koymalı ya da daha yüksek donda nasıl bunu, meyveleri, bitkileri zarardan koruruz diye, bu yöntemlerin dışında bildiğimiz bir şey, bir çalışma var mı?

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI BAKİ REMZİ SUIÇMEZ - Teşekkür ediyorum.

TARSİM boyutunda TARSİM Genel Müdürlüğümüzle ve bölge müdürleriyle de biz -sanıyorum Adana'da- bir toplantı da birlikteydik. Bu yüzde 40 kesinti oranının özellikle yoğun zarar gören ürünlerde bu yıl kesinti yapılmamasını talep ettik ama sigorta şirketi mantığıyla bunun mümkün olamayacağını söyledi. Bu konuda kamu yönetiminin, Tarım ve Orman Bakanlığının, Hazine ve Maliye Bakanlığının o yüzde 40'ı bir şekilde farklı bir destekle çiftçiye ulaştırması hâlinde hem TARSİM'in mevcut uygulamalarında bir aksama olmayacağı gibi aynı zamanda da çiftçinin bu konudaki kesintiyle ilgili şu son derece olumsuz etkilendiği dönemde bir düzenlemenin de yapılmasının önemli görüyoruz. TARSİM'in mevzuatına yönelik şubelerimizle, akademisyenlerle ve TARSİM yetkilileriyle en kısa zamanda kamuoyunu bilgilendirmeye, neler eksik, neler yapılabilir, sizler gibi meslektaş milletvekillerimizi de çağırarak kamuoyunu oluşturabiliriz. Bu konuda kendi üstümüze görevi alıyoruz.

Diğer konuda da belli bir derecenin altında zararların giderilmesine yönelik çok fazla önlem yok ama araştırma geliştirme çalışmaları var. Burada da sanıyorum birazdan akademisyen hocalarımız bizlere bilgi verecek. Önemli olan, en başından dondan önceki bitki yeri seçiminden ürün türüne kadar oralardan başlayıp... Don maalesef dün de vardı, yarın da olacak, belli yıllarda daha da farklı etkileri olabilecek. Önüne geçemediğimiz geniş hasarlara yönelik orada, işte Anayasa'nın 44, 45'inci maddeleri çerçevesinde bu hasarların bir şekilde bir genel afet bölgesi mantığı içerisinde üretime devam edebilmesi için, o dönemlerde özellikle ek paketlerle, çiftçinin gelecek yıllara hazırlanmasına yönelik, bütçe imkânlarını zorlaması gerekir.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Ben teşekkür ederim.

Başka sorusu olan yoksa şimdi sunumu için Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Tarım Kurulu yetkililerine devrediyorum.

Ramazan Özcan, Malatya Borsa Başkanımız ilk sunumunu yapacak.

Buyurun.

2.- Malatya Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Ramazan Özcan'ın, Malatya'da kayısı yetiştiriciliğinin önemi, yaşanan zirai don olayı nedeniyle üreticilerin ve tarımsal ürünlerin uğradığı zararlar ile gelecekte yaşanabilecek benzer olayların etkilerinin en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirler hakkında sunumu

MALATYA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI RAMAZAN ÖZCAN - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Sayın Başkanım, kıymetli Komisyon üyeleri, değerli hazırun; ben de Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği adına Malatya Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı olarak hepinizi saygıyla selamlıyorum. Öncelikle, Başkanımız Sayın Rifat Hisarcıklıoğlu'nun da hepinize selamlarını ve saygılarını iletiyorum.

Tabii, Komisyonun aslında başından beri çok sağlıklı bir çalışma yaptığını, sahadaki izlenimlerini ön raporlarda gördük. Ben de raporların bir kısmını inceleme fırsatı buldum, genel anlamda hem de yeresinde ve yöresinde tamamen arazide yapılan bütün tahlil ve tetkikler raporlara yansımış. Türkiye'nin 12 Nisan gecesi yaşadığı zirai dondan kaynaklanan ve üretimin ciddi anlamda zarar gördüğü her halükârda şu anda ortada ve bunu tartışmaya devam ediyoruz. Tabii, biz, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği olarak konunun daha çok belki merkezinde çiftçi ve üretici olduğunu görüyoruz ama tabii, bununla beraber de tarladan sofraya kadar olan bütün aşamasında, her bir parçasında da ekonomi olduğunu da hep beraber biliyoruz yani Odalar ve Borsalar Birliği biraz daha ekonomi bölümünde yaşanan bu zorluğun ve sıkıntının bundan sonra getireceği etkilerin ve zararların, gerek ülke ekonomisine gerek bölge ekonomilerine gerekse de yerel ekonomilerde yaratacağı sıkıntıların ve burada oluşabilecek zararların minimize edilmesi, en aza indirgenebilmesi için de Komisyon raporlarına mutlaka bunun da yansıtılmasına ve bu raporlardan sonra da gerekli tedbirlerin alınacağına eminiz. Bu konuda hiçbir şüphemiz yoktur.

Tabii, toplamda 30'un üzerinde ilin etkileneceği olduğu, toplam 16 tane önemli ürünün kısmen... Tabii, burada stratejik ürünlerde zarar görülmediği ama prestij ürünlerde... Özellikle, biliyorsunuz, Türkiye'nin kuru meyve ihracatında çok önemli iki tane lokomotif ürün, biri Malatya kayısı, biri de tabii Manisa üzümü. Bu anlamda birazdan Manisa Borsa Başkanımız da sizi bilgilendirecek ama Türkiye'nin aslında, sadece bölgesel ve yerel anlamda değil, Türkiye'nin bu anlamda, kuru meyve ihracatında ve özellikle bu diğer tarım ürünleri üretiminde çok ciddi anlamda bir zarar gördüğünü hep beraber görüyoruz. Tabii, son yıllarda özellikle iklim değişikliğinin sürdürülebilir tarım üzerindeki olumsuz etkilerini hep beraber müşahade ediyoruz. Komisyon raporlarına bundan sonraki yıllarda özellikle bu anlamda bütün dünyadaki gelişmiş teknolojilerin mutlaka Türkiye'de de uygulanabilir anlamda bu ülkeye taşınmasını hepinizden rica ediyoruz çünkü Türkiye bir tarım ülkesi, hep beraber bunu her fırsatta konuşuyoruz. Dolayısıyla burada sürdürülebilir tarımın aslında maruz kaldığı her zorluk istikrarsız bir tarım üretimine sebep oluyor, bu da özellikle ekonomi çevreleri tarafından da aslında bu zincirin en önemli halkalarından olan tacir, tüccar ve ihracatçıyı da ciddi anlamda zor durumda bırakıyor.

Tabii, 12 Nisan'da yaşanan bu zirai don aslında... Malatya'da biz 2014 yılında da yine buna benzer bir krizle karşı karşıya kalmışlık ama 2014 yılından 2025 yılına kadar da bu anlamda da maalesef herhangi bir önlem veya bu anlamda teknolojik bir yatırım da yapamadık. Tabii, biraz önce Ziraat Mühendisleri Odası bu eksi 4'ten sonrasında aslında çok da bir faydası olmadığını ifade ediyorlar. Doğrudur ama dünyanın farklı ülkelerinde de eğer... Bu manada ve bu anlamda zirai donu engelleyici veya önleyici, kısmen zararı en aza indirecek olan tedbirlerin alınmasını istiyoruz.

Tabii, Türkiye'nin bu yıl özellikle meyve üretiminde beklediği 28 milyon ton üretimin tahminen 21 milyon tonlara kadar gerileyeceği ve 7 milyon ton kadar bir açık olduğunu görüyoruz. Bunun hem ekonomiye etkilerini hem de tüketicinin aslında burada bu ürüne ulaşımında çekeceği zorlukları hep beraber tahlil etmemiz gerekiyor. Burada sadece konuyu üretici merkezinden biraz daha çıkarmak istiyoruz. Tabii ki biz bu yaşanan krizde asıl en büyük zararı ve sıkıntıyı üreticinin gördüğünü her fırsatta ifade ediyoruz çünkü onlar üretmezse biz onu satamayız ve ülkeye de ekonomik gelir elde edemeyiz ama bütün bileşenlerin gördüğü zararın raporlara yansımaları aslında bekliyoruz. Özellikle bu ürünün ihracatını gerçekleştiren firmaların bir yıl boyunca... Mesela ben Malatya için, lokal olarak Malatya'yla ilgili bunu söyleyeyim, biz yılda toplamda 5 bin kişinin üzerinde bir istihdam sağlıyoruz ürünü sadece ihracata hazırlama bölümünde, hasat döneminde 30 bin aile misafir ediyoruz. Toplamda 800 bin ton yaş kayısı üretme rezervine sahibiz, böyle bir kapasitemiz var. Dünyada üretilen yaş kayısı toplamının yüzde 20'sini üretiyoruz. Kuru kayısının da... Tabii, son zamanlarda özellikle Orta Asya kriziyle beraber kuru kayısı üretiminde kısmi bir gerileme yaşıyoruz ama yıllık ortalama ihracatımız 100 bin ton ve bununla beraber de son yıllarda 500 milyon dolar da hedeflediğimiz ihracat rakamlarını yakaladık. Tabii, 500 milyon dolarlık ekonomik bir kazancın bir yıl bir şehirde olmadığını hesap ettiğiniz zaman, bunun bütün parçalarının, ekonomik anlamda da üretimi anlamında, fabrikalarda, işletmelerde bunun hazır hâle getirilmesi anlamında da zincirin bütün halkalarının çok ciddi anlamda zarar gördüğünü hep beraber görüyoruz. Bu manada, özellikle üreticiye sağlanacak olan desteklerin bir an önce Sayın Cumhurbaşkanımızın ifade ettiği bağlamda altı doldurularak, rakamlar netleştirilerek, her ürünün -bir yıl- bu süre içerisinde üretim aşamasına gelene kadar uğradığı o maliyetler ortaya çıkarak bir an önce bunun mutlaka üreticiye ödenmesi gerektiğini ifade edelim. Kısmen de bu üretim aşamasından sonra bu ürünü ihracata hazırlayan diğer bileşenlerin de mutlaka belirli alanlarda desteklenmesini de sizden rica ediyoruz yani Komisyon raporlarına bunun mutlaka girmesini istiyoruz. Bunlar SSK, BAĞ-KUR destekleri olabilir, ekonomik anlamda daha farklı, ihracatçıyı destekleyici birtakım destekler olabilir ama hem üreticinin hem de diğer bileşenlerin bu manada bu Komisyondan ciddi anlamda bir beklenti içinde olduğunu da ifade edelim.

Malatya özeline de müsaade ederseniz kısmen girmek istiyorum çünkü Sayın Bakanım, Komisyon Başkanımız, zaten konuya hâkim. Sizler de Malatya'yı ziyaret ettiniz ve Malatya'da da aslında tablonun ne kadar ağır olduğunu yerinde de gördünüz. Malatya, diğer zirai don yaşayan illere göre -bizim gördüğümüz kadarıyla sizin raporlarınıza da yansımış- biz, yüzde 101 hasarla karşı karşıyayız. Yani, ilk defa, yüz elli yıldır bir iklim kamçısıyla karşı karşıya kaldık ve bu yüzde 100 oluşmuş zararın boyutlarını tahmin edebilirsiniz. Burada, üreticiyi, kısmen bu ürünü hazır hâle getirene kadarki masraflarını sübvans etmekle beraber, bununla beraber de mevcut bankalara, devlet bankalarına ve kooperatiflere olan borçlarının mutlaka bir süre faizsiz ötelenmesi gerektiğini ifade edeyim. Niye? Biz, son beş yıldır zaten iklim değişikliğinden kaynaklanan krizlere maruz kalıyoruz. Biz, bu anlamda, her yıl tahmini rekoltelarımızın 170 bin tonlardan son beş yılda 70 bin tonlara düştüğünü de sizlere gönderdiğimiz raporlarda görebilirsiniz. Bazı üreticilerimiz son üç yıldır ürün alamadı, bazıları iki yıldır alamadı. Dolayısıyla, burada ortaya

çıkacak olan rakamların yüzde 100 olarak ödenmesini... Yani, özellikle Malatya'nın bu anlamda diğer illere göre daha çok zarar gördüğünü düşünüyorum. Tabii ki diğer iller de zarar gördü ama Malatya 2023 yılındaki 6 Şubat depreminin travmasını daha atlatmadan maalesef bu defa da böyle bir ekonomik zorluk ve sıkıntıyla karşı karşıya kaldı ama sizlerle beraber, hep beraber biz bu sorunu ve sıkıntıyı aşacağımızı düşünüyoruz. Bu konuda mutlaka Türkiye'de sürdürülebilir tarımı ve bütün bileşenlerini, üretim ve son rafa kadar olan bölümde, her manada zarar gören ve sıkıntı çeken herkesin desteklenmesi gerektiğini mutlaka Komisyonunuz, sizler bizden daha çok iyi biliyorsunuz. Yani, ülke ekonomisine ve Türkiye'nin kuru meyve ihracatına etkileri raporlanacak büyük ihtimalle. Yani, özellikle Malatya'da sokakta yürüdüğünüzde inanın ki her 3 kişiden 2'si kayısı üreticisidir. Kayısı Malatya'nın aslında siyasal, sosyal ve ekonomik hayatının tam merkezinde olan bir ürün. Yani, 100 bin ton ihracat yaptığını düşündüğünüzde de bunun... Bizim sadece ürettiğimiz ürün bir ihracat ürünü yani diğer ürünlerden en önemli farkı mutlaka bu. Fiyatların çok sert makas değiştirmesi ciddi anlamda pazar kayıplarına sebep olacak. Bununla ilgili mutlaka Komisyonunuzdan bunu da talep ediyoruz yani bu pazar kayıplarının önüne geçebilecek tedbirler nasıl alınabilir; bunu da mutlaka değerlendirmenizi talep ediyoruz.

Tabii, yine ifade edelim, daha önce deprem döneminde sağlanan birtakım imkânlar vardı. Burada genel hayatı etkilediği için Malatya'da hizmet sektörü de durma noktasına geliyor. Yani düğün salonlarındaki düğün iptalleri sayısını burada söylemek çok doğru olmayabilir ama buna inanın yani Malatya'da yaşanan travma diğer illerden çok daha farklı. Tabii ki her ilin kendine göre birtakım sıkıntıları, zorlukları var ama Malatya bu manada çok zor durumda.

Özellikle TARSİM'in mevcuttaki yönetmeliğinin güncellenmesi gerektiğini de ifade etmek zorundayım. Türkiye'de son yıllarda iklim değişikliği konusunda her fırsatta akademisyenler ve bu konudaki uzmanların beyanlarına rağmen TARSİM'in mevcut yönetmeliğinde herhangi bir değişiklik maalesef olmuyor. Eğer iklim değişmişse yönetmeliğin de mutlaka iklime göre güncellenmesi gerektiğini düşünüyoruz. TARSİM'e bir defa ödenen primlerde uygulamada eğer daha esnek bir durum sergilenirse de zorunlu hâle getirilmesinin de aslında çok doğru olduğunu düşünüyoruz. Yani, TARSİM özellikle bu iklim değişikliğinden kaynaklanan zorluklarda, daha çok zarar gören meyvelerin olduğu bölgelerde çok katı kurallar koymuş, eksperler çok bağımsız hareket etmiyor. Dolayısıyla, burada, TARSİM'in mutlaka üreticinin... Ve TARSİM'e karşı da bir güven kaybı söz konusu yani bunu da tahsis etmesi gerekiyor.

Gelişmiş ülkelerde, Avrupa'da, dünyanın tarım ülkelerinin birçoğunda yani tamam, bunu bir sigorta şirketi gibi değerlendirebiliriz ama sonuçta devletimiz her anlamda ve her manada burayı sübvansede ediyor. TARSİM'in de zarara uğrayan üreticilerin de bir an önce uğradığı zararların hızlı bir şekilde tanzim edilmesi de lazım, ödemelerin bir an önce başlaması da gerekiyor.

Ben süremi aştım mı bilmiyorum Başkanım?

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Toparlayalım.

MALATYA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI RAMAZAN ÖZCAN - Evet, ben tekrar özellikle Malatya'ya bu manada... Tabii, mutlaka ki Komisyon yapılacak yardımları belirlemede yetkili mi yani konunun o bölümüne çok hâkim değiliz ama Komisyon raporlarına Malatya'nın yaşadığı bu zirai don hadisesinin boyutlarının çok yüksek olduğunu... Yaşadığımız travmayı atlatabilmemiz zaman alacak. Özellikle Ziraat Mühendisleri Odamızın da belirlediği şekilde bizim ağaçlarımız zarar gördü yani mutlaka yerinde görmüşsünüzdür. Bu ağaçtan gelecek yıl verim elde edip edemeyeceğimizi henüz daha görmüyoruz, onu zaman gösterecek.

AYHAN BARUT (Adana) - İki yıl, iki yıl...

MALATYA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI RAMAZAN ÖZCAN - Çünkü bizim sürgünlerimizin içerisindeki suyun çekildiğini gördük. Yavaş yavaş toparlanıyor, zaman alacak. Bunu da dikkate alırsanız, mutlaka bu, raporlarınıza da yansısın ve bundan sonra geçmişte yapmış olduğumuz bakım masraflarının aslında bu yıl 2 katına çıktığını düşünmenizi istiyorum yani ağacın gördüğü zarara istinaden bunu ifade etmek istiyorum.

Yine, ben tekrar Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği adına yapmış olduğunuz bu önemli çalışmayı ve bu Komisyonu önemseyişimizi, hazırlayacağınız, çıkacak, her türlü raporların da Türkiye'nin yaşadığı bu sorunları çözüme götüreceğine inanıyoruz.

Tekrar bana da bu fırsatı verdiğiniz için teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Sadık Başkanım, kısa bir ilave yapacak mısın yoksa yeterli mi sunum?

MALATYA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI RAMAZAN ÖZCAN - Yeterli Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Tamam o zaman.

MALATYA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI RAMAZAN ÖZCAN - Bana sormak istediğiniz bir şey var mı?

HASAN ÖZTÜRKMEN (Gaziantep) - Sayın Başkanım...

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Hasan Bey'e söz vereceğim.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Sözü Manisa olarak bana vereceksiniz herhâlde Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Yani ben Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği olarak birlikte hazırladınız diye düşündüm ama ayrı ayrı mı yapacaksınız?

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Ayrı ayrı efendim.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - O zaman Hasan Bey bir konuşma yapıp çıkacak herhâlde, müsaade ederseniz kısa bir konuşma yapsın, mesajını versin, gitsin.

Buyurun.

HASAN ÖZTÜRKMEN (Gaziantep) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Zirai don felaketinin etkilerinin araştırılması için kurulan Zirai Don Araştırma Komisyonunun çalışmaları kapsamında don olayından etkilenen bazı iller ziyaret edildi. Heyetin ziyaret sıralamaları arasında ne yazık ki zirai dondan en fazla etkilenen iller

arasında yer alan Gaziantep yer almadı. Zirai donun yaşandığı nisan ayının ikinci haftasında Meclis Genel Kurulunda konuşmuş ve Gaziantep'in de sorunlarını aktarmıştım. Nisan ayının son haftası yine Mecliste yaptığım konuşmada Gaziantep'teki kuraklık ve don sorununa dikkat çekmiştim. Son olarak, 14 Mayıs Dünya Çiftçiler Günü nedeniyle yaptığım konuşmada da çiftçilerimizin sorunlarını gündeme getirmiş, don nedeniyle mağdur olan çiftçilerimizin zararının TARSİM poliçelerinde yer almaması nedeniyle karşılanmadığını dile getirmiştim. Bir yandan kuraklık bir yandan don bir yandan da artan maliyetler, zirai donun sigorta kapsamı dışında bırakılması Antepli üreticiyi zor durumda bırakmıştır. Ocak ve şubat aylarında yağış olmayınca üstüne bir de don olayları yaşandı. Gaziantep'te üzüm bağları, dut ağaçları, zeytin ağaçları ve erken çiçek açan Antep fıstığı alanlarında don nedeniyle ciddi hasarlar oluştu.

Gaziantep tarımının bir numarası Antep fıstığıdır. Antep fıstığı çok hassas bir ağaçtır ve bir yıl don olayının vurması bu ağaçlardan en az üç yıl ürün alamayacağımız anlamına geliyor çünkü ağaçlarımızda "karagöz" dediğimiz fıstık veren gözler kurudu, bu durum zararın bu yılla sınırlı kalmayacağını gösteriyor.

Don olayı Gaziantep'te yüzde 80 oranında etkili oldu. Bu yıl fıstıkta zaten "periyodisite" nedeniyle yok yılıydı. 200 bin ton hasat beklentisi olurken don olayının ardından beklenti 50 bin ton seviyelerine düşmüş durumda. Çiftçilerimiz bu zamana kadar 2 defa bahçelerini ilaçladı, gübreledi, sürdü, budamasını yaptı, büyük maliyetler harcadı. Çiftçinin nefes alabilmesi için devlet desteği verilmesi gerekiyor.

Zarar tespit komisyonları geç kuruldu ve çalışmalar adil bir şekilde yürütülmedi. Bize ulaşan bilgilere göre, hasar tespitleri de sağlıklı yapılmadığından, TARSİM sigortasının kapsamı da don olayını karşılamadığından üreticimiz mağdur olmuş durumda. TARSİM tarım sigortası yaptıran çok sayıda çiftçi, kuraklıktan ve dondan kaynaklanan zararlarını karşılayamamıştır. Zorla sigorta yaptıran çiftçiler hem sigorta primi ödüyor hem de don olayının poliçede yer almaması nedeniyle de zararını karşılayamıyor.

Acil olarak yapılması gerekenler, Ziraat Odası başkanlarımızın talepleri; Ziraat Bankası başta olmak üzere çiftçilerimizin bütün banka borçlarının ve Tarım Kredi borçlarının faizsiz olarak ertelenmesi, çiftçilerin zararlarının karşılanması için geri ödemesiz maddi destek sağlanması, sigorta konusunda TARSİM'de yeni bir düzenlemeye gidilmesi, sigorta kapsamının kuraklık, don ve doluyu da içine alması, devletin TARSİM sigortası ve prim desteği şu anda yüzde 50 olmasına karşın, bunun artırılması; don riskine karşı rüzgâr makineleri, ısıtıcı don perdeleri, toprak nemlendirme, akıllı sulama, dijital tarım uygulamaları gibi teknolojik yatırımların artırılması, en son olarak da Zirai Don Komisyonumuzun Gaziantep'i de ziyareti kapsamına alması; Barak Ovası'ndaki, Şehitkâmil'deki, özellikle Yavuzeli ve Araban gibi yüksek yerlerdeki don hasarının da tespit edilmesi.

Tüm bu çağrılarımıza karşılık çiftçilerimiz maalesef her zaman olduğu gibi kaderine terk edilmiştir, Gaziantep'te çiftçi görmezden gelinmiştir. Bu yapılanlar çiftçiye, köylüye "Üretme." demek anlamına gelmektedir. Her zaman söylediğimiz gibi, sahipsiz Gaziantep'in çiftçisinin hakkını biz yine sonuna kadar savunmaya devam edeceğiz.

Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TUFENKÇİ - Biz teşekkür ederiz Hasan Bey.

Zaten biz önerileri kısa raporda da Komisyon olarak raporlaştırmıştık, teşekkür ediyoruz.

Başkanım, sözü size verelim, kısa tatalım.

3.- Manisa Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Başkanı Sadık Özkasap'ın, Manisa'da üzüm yetiştiriciliğinin önemi, yaşanan zirai don olayı nedeniyle üreticilerin ve tarımsal ürünlerin uğradığı zararlar ile gelecekte yaşanabilecek benzer olayların etkilerinin en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirler hakkında sunumu

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Çok değerli başkanlarım, bizleri dinlediğiniz için, çiftçilerimizin sorunlarını, ilimizin sorunlarını dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Efendim, Manisa, 45-50 bin ailenin geçimini devam ettirdiği, aşağı yukarı 1 milyon 75 bin dönüm bağı işleyen, bilgi ve tecrübeye sahip üreticilerimizle, Manisa Sultaniye kuru üzümüyle Türkiye'nin ihracatında da ticaretinde de bir itici güçtür. Tabii, bu sene, malum 11 ilimizle beraber yaşadığımız bu donu... İlk defa yaşadık böyle bir don felaketini; daha önce Manisa'da da don felaketleri yaşanmıştı, mevzi ve bölgesel olarak yaşamıştık ama bu seneki don felaketi çok farklı oldu. Bu sene Manisa'da rekoltesinin verimi çok yüksek bir yıl bekliyorduk, 300 bin tonun üzerinde bir rekolte beklerken bu sene maksimum 125 ile 150 bin ton civarında bir üzüm rekoltesiyle karşı karşıya kalacağız. Manisa'mızda 2 sefer donla karşı karşıya kaldık Sayın Başkanım, biri 19 ila 21 Mart arasında, diğer esas kuvvetli olan da 11 Nisanda. Sürgünlerin 11-12 santim civarında olduğu zaman gerçekleşen bu don felaketi bilhassa üzüm bağlarımızda, zeytinlerimizde ciddi hasara sebebiyet vermiştir.

Efendim, 1 Eylülde bizim yeni sezonumuz başlar üzümde, 1 Eylül'den 7/6/2025'e kadar ihracata giden sultaniye çekirdeksiz kuru üzümümüzde 124 bin ton, 440 milyon dolar civarının üzerinde bir ihracat gerçekleştirmişiz. Yeni sezonun kapanmasına daha iki buçuk ay var, tahminen de -bu rakamlarla- 550 milyon doların üzerinde bir ihracat gerçekleştireceğiz ama önümüzdeki sene tabii, bu rakamlara çıkmamız imkânsız, hem Manisa'nın ekonomisinde hem üreticilerimizin gelirlerinde ciddi düşmelerle karşı karşıya kalacağız efendim.

Bölge olarak baktığımız zaman, Manisa'nın 15 bölgesinde -lafı size çok uzatmadan anlatacağım- bazı bölgelerimizde yüzde 70, yüzde 80'e kadar, bazı bölgelerimizde de yüzde 25 ve yüzde 30 civarında hasarlarla karşı karşıya kalmışız. Manisa'nın en büyük girdilerinden bir tanesi sultaniye çekirdeksiz üzümümüz ilk defa eksi 8 dereceyle sıkıntılı bir dönemle karşı karşıya kaldı. Az önce anlattığınız gibi, lastik yakmak veya herhangi bir yeni sistemle, suyla, fiskeyellerle de çok da aşırı derecede bir başarıyı sağlayamadık ama sonuç olarak, çiftçimiz üzümlerini kurtarmak için elinden gelen bütün mücadeleleri verdi. Bu don felaketinden etkilenmeyen bağlarımızda yapmış olduğumuz tespitlerde hakikaten çok güzel bir yılla karşı karşıya kalacaktık ama maalesef ki dediğimiz gibi, bu rakamlara ulaşmamıza artık imkân ve ihtimal yok. Önümüzdeki sene de bağlarımıza bakmaya devam edeceğiz çünkü bu ürünlerin bir dahaki seneye hazırlanması için yine ilacı atılacak, suyu verilecek, tarlanın içi işlenecek, ot çapaları yapılacak ki ürünlerimiz, bağlarımız bir dahaki yıla hazır olsun.

Küresel iklim değişikliğinin sıkıntılarını ciddi şekilde yaşıyoruz. Daha önce, geçtiğimiz yıllarda kuraklık... Yine, bu sene kuraklıkla ne kadar mücadele verebiliriz, ürünlerimizi yakmadan sulayabilir miyiz diye düşünürken don felaketiyle karşı karşıya

kaldık. Artık bundan sonra da bu farklı vesilelerle belki zirai donla, belki sel taşkınlarıyla, don ve dolularla da iklimin ne olacağını bilemiyoruz ve üretmekte de açıkçası zorlanıyoruz efendim. Tek sevindiren tarafımız efendim, Türkiye genelinde arazilerimizde yüzde 50'nin üzerinde TARSİM sigortası yapılmıştır. Saruhanlı'da, üzümün merkezi olan bir ilçemizde sigorta yapılma oranı yüzde 75'tir. 58 bin adet ihbar değerlendirilmiş olup sigorta yapılan alanlarda zararımız bir nebze olsun karşılanacaktır. Saruhanlı, dediğimiz gibi, üzümün merkezi, eksperlerimiz birinci, mart ayındaki don zararından sonra bağlarımızı dolaşmış; 11-12 Nisandan sonra tekrar, yine zarar tespiti için dolaşmıştır Sayın Başkanım, büyük olasılıkla temmuz ayında tekrar dolaşıp artık zarar neticeye bağlanacaktır efendim.

Bir de efendim, geçtiğimiz yıllara göre TARSİM tabii, ciddi sigorta paraları ödüyor, Manisa artık tarlasını sigortalıyor, sadece bağlarımızı değil, buğdaylarımızı da pamuklarımızı da domateslerimizi de sigortalıyoruz ama her geçen gün de sigorta primleri yüzde 100 artıyor. Ne kadar yüzde 60'ını devletimiz desteklese de prim maliyetleri yükselmeye devam ediyor. Geçen sene 4,5 lira civarında olan dönüm maliyeti bu sene 7 lira; bu seneki zararlardan sonra korkarım ki seneye bağlarda dönüm başı 10 liranın üzerinde bir maliyetle karşı karşıya kalacağız efendim.

Manisa'da hasatta daha net veriler ortaya çıkacaktır ama her şeyden önce çiftçimizin de istedikleri vardır. Sayın Cumhurbaşkanımıza buradan teşekkür ediyoruz, Çiftçi Kayıt Sistemi'ne, ÇKS'ye kayıtlı olup da -ÇKS'si olan- zirai don sigortası olmayanların mahsulünün gelirine göre hasar oranının karşılanacağı yönünde açıklamaları büyük bir moral kaynağı olmuştur.

Sayın Başkanım, Ziraat Bankasının üst limit kredilerinin maliyetlerinin baremlerinin artırılmasını istiyoruz çünkü maliyetler yükseliyor Sayın Başkanım. Mevcut Ziraat Bankası kredi üst limitleri ve ürün maliyetlerinin baremlerinin artması girdi maliyetleri karşısında yetersiz kalmaktadır. Bu limitler güncellenerek çiftçilerimizin ihtiyaç duyduğu finansmana erişimi kolaylaşması sağlanmalıdır efendim. Kredi vadelerinin uzatılması, dondan etkilenen ve zarar tespit raporu düzenlenen ÇKS kayıtlı ürünler için kullanılan mevcut tarımsal kredilerin vade süreleri uzatılmalıdır efendim. İlave kredi imkânlarını zaten sağlıyorlar efendim, yine, Ziraat Bankamız düşük kredilerle beraber ödeyeceği mazot, gübre, elektrik paraları, vergiler; bunların hepsini şu an karşılamaya devam ediyor. Bunlardan dolayı da teşekkür ediyoruz.

Sayın Başkanım, tarımsal destek ödemeleri için de bu sene bilhassa üzümde -hasar tespitleri daha önce belli olacağı için- 2024 yılına ait tüm tarımsal destek ödemelerinin çiftçilerimizin içinde bulunduğu bu zor süreçte nakit ihtiyaçlarının karşılanması için erken ödenmesini istirham ediyoruz.

Efendim, özellikle belirtmek isteriz ki üzüm üreticilerimiz bu yıl doğal afet nedeniyle önemli bir gelir kaybı yaşayacak, bu durum da ekonomik olarak büyük bir sıkıntıya yol açacaktır. Bu nedenle, yukarıda sıraladığımız taleplerimizin dikkate alınmasını önemle rica ediyor, teşekkür ediyorum efendim.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TUFENKÇİ - Biz teşekkür ediyoruz Değerli Başkanım, vermiş olduğun kıymetli bilgiler için, önerileriniz için.

AYHAN BARUT (Adana) - Başkanımızın sunumu içinde düzeltmem gereken bir şey var.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TUFENKÇİ - Buyurun.

AYHAN BARUT (Adana) - Biraz önce konuşmanızda "TARSİM hariç mahsulün gelirine göre" dediniz Cumhurbaşkanının zarar karşılanması konusundaki açıklaması hakkında.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Evet.

AYHAN BARUT (Adana) - Öyle değil, yapılan masrafların zararına göre karşılanmasını beyan etti.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Mevcut olan ürünü de baz alacaklar efendim.

AYHAN BARUT (Adana) - Yok, o, TARSİM'lilerde, ÇKS ve TARSİM'lilerde o.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TUFENKÇİ - Zaten TARSİM için diyor.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - TARSİM için.

AYHAN BARUT (Adana) - "TARSİM hariç" dediniz "Cumhurbaşkanımız böyle böyle dedi, bunları karşılayacak, mahsulün gelirine göre..." dediniz, o değil, mahsule yapılan masrafa göre karşılama yapılacak orada, onu düzeltmek istedim yani o yüzden söz aldım.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Doğrudur efendim.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TUFENKÇİ - Teşekkür ediyorum Değerli Başkanım. Zaten Manisa'ya da geleceğiz, orada da daha derinlemesine konuşuruz.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - İnşallah, bekliyoruz efendim.

AYHAN BARUT (Adana) - Doğru girsin tutanaklara çünkü geleceğiz...

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Ayrıca, Ayhan Bey, teşekkür ediyorum; Sayın Büyükşehir Belediye Başkanımızı da andınız, bayramda çok büyük bir üzüntüyle karşı karşıya kaldık, Allah rahmet eylesin.

AYHAN BARUT (Adana) - Teşekkür ederim, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TUFENKÇİ - Böylelikle, bilgilendirmeleri için hocalarımızı dinleyebiliriz.

Onur Saraçoğlu ve Resul Gerçekcioğlu Hocalarımıza sözü veriyorum.

Buyurun.

4.- Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Öğretim Üyesi Profesör Doktor Onur Saraçoğlu ve Profesör Doktor Resul Gerçekcioğlu'nun, yaşanan zirai don olayı nedeniyle üreticilerin ve tarımsal ürünlerin uğradığı zararlar ile gelecekte yaşanabilecek benzer olayların etkilerinin en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirler hakkında sunumu

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ONUR SARAÇOĞLU - Sayın Başkanım, Değerli Komisyon üyeleri ve kıymetli hazırun; ben de hem ilim hem de üniversitem adına böyle önemli bir toplantıya bizleri de davet edip görüşümüzü aldığınız için çok teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum.

Öncelikle, bahsi geçen don olayının ne kadar vahim olduğunu anlamak için aslında bazı rakamlara bakmamız lazım. Genel itibarıyla, Türkiye’de don olayları, ilkbahar donları mayıs ayında bizi daha çok rahatsız eder ama bu sefer nisan ayında gerçekleşmiş olması ve öncesinde hava sıcaklıklarının bir süre yaz aylarına yakın değerlerde seyretmiş olması, yine, akabinde mevcut don olayında sıcaklıkların eksi 8 ila eksi 16 derecelere kadar inmesi ve belki daha vahimi bazı bölgelerde yaklaşık on iki saat boyunca bu don olayının gerçekleşmesi aslında etkiyi çok daha fazla hissedilir kılmıştır. Çünkü daha önce de 2014 yılında da bahsedilen bir don olayı var ama eğer burada minimum sıcaklık eksi 8 derecelere kadar düşmüş, süre olarak ise çok daha kısa bir süre seyretmiş. Bu sebeple, 65 ilimizde meydana gelen don zararı özellikle 36 ilimizde çok daha etkili ve yıkıcı olmuş. Tabii, daha önceki sunumlarda ve ifadelerde belirtildiği üzere birçok ürün de zarar görmüş, ben tekrara düşmemek üzere sunumunda olsa bile bazı kısımları hızlı geçmek istiyorum fakat Tokat özelinde de tabii, Resul Hocamın bahsedeceği bazı kısımlar var.

Buyurun Hocam.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Sayın Başkanım, sayın vekillerim; ben katılımcılara da teşekkür ediyorum, biz de istifade ettik.

Bir açıklama yapalım burada, yani yıllar yılı aslında "ilkbahar geç donları" dediğimiz donlar olur ülkemizde fakat bu senenin donu bilinenin çok ötesinde bir şey, özellikle küresel iklim değişikliği nedeniyle, hele hele bu sene kışın aşırı sıcak geçmesi nedeniyle don zararı görme olasılığı olan türlerin ötesindeki türlerin tamamı da uyandığı için ciddi anlamda büyük bir zarar oluştu. Ziraatçı bir vekilimiz vardı, çıktı, ziraatçılık ya da bitkisel bilgileri olanlar varsa şöyle kısaca bir bilgi verelim: Yani çok yıllık bitkilerde, bu sene aldığımız meyvelerin oluşumunu bir yıl önceden başlatıyor ağaçlar yani bu sene zarar gören meyveler geçen sene oluşan gözlerden oluşan meyveler, zarar gören bunlar. Dolayısıyla, bu sene zarar görmüş olanların tekrar telafi edilmesi bazı ürünler hariç imkânsız. Son yıllarda üretime giren, aslında bizim de çeşitliliğini, ürün portföyünü artırmayı düşündüğümüz bazı meyveler var, buna rağmen hiç dondan zarar görmeyen ama henüz yeni tarıma kazandırılmış meyveler var mı? Var. Belki gelecekte de bizim çiçeğimiz bu gelecek vizyonumuzda da buna benzer ciddi önerilerimiz olacak. Yani bundan sonraki sürelerde de kesinlikle buna benzer olaylar kaçınılmaz olacak. Hemen söyleyelim, böyle birkaç tane ürün var son yıllarda ülkemizde gündem oluşturan, mesela "hünnap" diye bir meyvemiz var. Bu meyve henüz çiçek açmadı, haziran ayı içerisinde açıyor ve asla zarar görmedi yani çok çok ileri tarihlerde, haziran ayında eğer bir donla karşılaşmazsa bu ürünün zarar görme olasılığı yok gibi. Buna benzer birçok ürün var. Yine, asmada, Başkanım orada belirttiler, mesela üzümlerde aynı yılın sürgünleri zarar görse bile tekrar çıkan sürgünlerden tekrar meyve alınabiliyor ama meyvenin oranı itibarıyla bir düşüş gözlemleniyor. Bazı yörelerde, işte, Tokat özelinde diyelim, üzümünden ziyade salamura yaprak, bir marka ve coğrafi işaret almış bir yer, sadece yaprak hasadı gecikiyor, ondan sonraki sürelerde yaprak meyveden daha çok para ettiği için çok ciddi, özellikle yaprak ticareti açısından bir zarar oluşturmuyor.

Şimdi 2025 yılı içerisinde oluşan donları şöyle bir bütünleştirecek olursak, zaten özellikle geçit bölgelerinde, Tokat’ın da içinde olduğu kısmen Karadeniz iklimi gösteren yerlerde kışın erken çiçek açan bazı meyve türlerimiz, mesela kayısı gibi, ondan sonra erik gibi, badem gibi meyveler -ama bazı yörelerde bunlar ticari bir ürün değil- bunlar zarar görüyordu fakat bu kadar büyük ekonomik ölçekte bir zarar oluşturmuyordu fakat bu sene kış ayları içerisinde kısmi havaların ısınması sonrasında hiç çiçek açmayan diğer meyve türleri de çiçek açtı. Şimdi, şarkılara konu olmuş "Ayva çiçek açmış, yaz mı gelecek?" Ayva çiçek açtı yani üzümler açtı, ta, mayısta olması gereken şeyler. Dolayısıyla arkasından gelen çok şiddetli bir don olayı -ki eksi 4,5 derecenin altında ve uzun süreli- nedeniyle neredeyse yıl içerisinde bütün ticari ürünlerimiz aslında zarar görmüş oldu. Başkanım da belirtti, ben de onu belirtip sunum sonrasında sorularınız olursa onu yapacağım. Türkiye’nin dünyada lider olduğu -abartmıyoruz, biz bunu derslerimizde de söylüyoruz- ürünlerimiz var; bunlar ağırlıkta kuru ve kurutulmuş ürünlerimiz: Kuru kayısı, kuru üzüm, kuru incir. Ya, bunlarda lideriz, abartısız lideriz biz. Kuru ürünlerde de fındıkta ve Antep fıstığında öyleyiz. Antep fıstığında belki üretim olarak çok değiliz ama kayıt olarak lideriz biz. Fındıkta tartışılmaz dünya lideriyiz. Şimdi, cevizde kısmen öyleyiz. Şimdi, bu ürünlerimiz de zarar gördü bizim ki Malatya’dan bahsetti Başkanım yani hakikaten dünya ticaretinin abartısız yüzde 70-80’ini biz yapıyoruz. Belki şimdi bizim çiçeğimiz vizyonda bu ürünlerle ilgili zaten devletin büyük öngörüsüyle ürünlere özel AR-GE kuruluşlarını kurmuş devlet zaten. Malatya’nın... Kayısı Araştırmaydı eski adı, yıllarca vardı, şimdi, TAGEM kuruluşu içerisinde araştırma enstitüleri oldular. Üzümlerle ilgili en az 4-5 yerde, Manisa’dan Tekirdağ’a, Çanakkale’ye kadar var bu AR-GE kuruluşları. Giresun fındık araştırma var, onlarca AR-GE’ci var burada, ziraat mühendisi uzmanı var, ıslahçılar var. İncir yine, incire özel, bakın, incir araştırmalarımız var bizim. Yani belki bu komisyon çok kısa bir süre içerisinde -bunlarla da belki diyalog anında oldunuz ya da olacaksınız- ya, bunların artık gelecekte misyonu da değişmeli. Buna benzer olumsuz iklim şartları kesinlikle bundan sonra da olacaktır. Orta ve kısa vadede, orta vadede ve uzun vadede neler yapılması gerektiğini bu kadar uzman beyinlerin mutlaka akıl edebilmesi lazım. Bu kuruluşlardaki dünya kadar ıslahçı mühendisler var ve büyük bir çoğunluğu da akademik. Dolayısıyla bu kuruluşlar özelinde, belki de bizim şimdi sunacağımız projeksiyonlar belki böyle bir ışık çakacaktır ama bu kuruluşların özelinde çok ciddi çalışmaların yapılması lazım diye bir ön bilgi vereyim.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Teşekkür ederiz.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ONUR SARAÇOĞLU - Teşekkür ederiz Hocam.

Özellikle zirai don etkilerini anlayabilmemiz için yansadaki fotoğrafta, solda gördüğünüz fotoğrafta aynı bitki üzerinde iki tane göz görüyoruz. Bunlar dışarıdan bakıldığında, normalde TARSİM eksperleri de biz de gittiğimizde, dışarıdan baktığımızda aslında ikisini de sağlam göz olarak görürüz ama kesit aldığımızda gördük ki yan yana olan iki gözden bir tanesi zararlanmış, bir tanesi zararlanmamış. Aslında mücadele etmeye çalıştığımız risk bu kadar da belirlenmesi zor, mücadelesi zor bir durum. Bu zorluğu oluşturan faktörlerden bir tanesi de gerçekten bu yıl meydana gelen don olayının büyüklüğü. Daha önce Sayın Cüneyt Vekilim yine bu kurulda konuşurken deprem olayını örnek vererek ifade etmişti ki ben de katılıyorum, gerçekten, belki de son seksen, doksan yıldır ülkemizde buna benzer bir don felaketi, tarımsal don felaketi olmamış olabilir; rakamlar bize bunu gösteriyor.

Tabii, biz don olaylarını, ilkbahar don olaylarını biraz kategorize ettiğimizde hafif, orta ve şiddetli don olayları diye ifade ediyoruz ki şiddetli don olaylarında eksi 4,4'un daha da altına indiğinde dereceler "şiddetli don" diyoruz. Gerçekten gördüğümüz rakamlar bunun çok daha ötesinde. Burada yine daha önceki konuşmalarda da ifade edildiği gibi, meyve ve yaprakta zararlanmalar olduğu gibi, rakamlara bakarsanız, bazı bitkilerde, aslında tomurcuk gövde ve dallarda da zararlar oldu ki bu bazen iki yıllık verimlere etki ederken bazen gerçekten ağacın kendi ömrünü tamamlamasına ya da üç, dört yılda kendini telafi etmesine bile sebep olabilir. Onun için yapılacak destekler de katkılar da belki bunlar da düşünülebilir, ilave edilebilir.

Burada tabii, detayları çok ifade etmeme gerek yok. Bunlarla ilgili yani donun sebepleriyle ilgili zaten birçok konuşma yapıldı. Biz biraz daha projeksiyon olarak neler yapılabilir kısmına yoğunlaşmak isteriz.

Özellikle, tabii, don olayı olduktan sonra yapılması gereken bazı işlemler var. Bunlar aslında tarım il müdürlükleri ya da araştırma enstitüleri tarafından ifade edildi fakat belki bundan sonraki süreçte biz don olayı olmadan bu hazırlıklarımızı, broşürlerimizi, tanıtımlarımızı, belki videolarımızı hazırlayarak olay olduktan hemen sonra gündeme getirip tedbirlerimizi hızlıca çiftçilerimize ulaştırmamız lazım çünkü bu kaynaklar oluşturulana kadar da ister istemez belli zamanlar geçti. Bizim bu konuda, bir hazırlık yapılması konusunda en azından bir görüşümüz var.

Tabii, önlemede yapılması gereken birçok uygulama var, literatürde geçiyor, birçok yerde de kullanılıyor. Örneğin, basına da çok yansdı, yağmurlama sulamayla donun etkilerinin azaltılması, erken uyarı sistemleri, sisleme, dumanlama, ısıtıcılar, don pervaneleri ama bu bahsettiğimiz yollar aslında yaklaşık eksi 2'ler, eksi 3'ler, eksi 4'ler civarındaki donları engelleyebilir fakat bu sene yaşadığımız donlar bu bahsettiğimiz tedbirlerle de asla önlenemez.

Tabii, burada önlenemez belki bir yoldan bahsedilecekse bu don olayları için, örtü altı meyvecilik belki de literatürümüze çok daha yoğun bir şekilde girmeli çünkü dünyada gelişmiş ülkelerde artık biraz sistemler buraya doğru kaydı. Şu an güney kesimlerde özellikle erkenciliği sağlamak için zaten örtü altı meyvecilik yapılıyor ama risk olan bölgelerde de aslında meyvelerin yavaş yavaş örtü altına girerek, gerekirse don zamanlarında da ısıtıcılar yardımıyla, birkaç gün onların dondan etkilenmesini önleyerek, hatta mümkünse seyyar tipi örtüleme sistemleri kullanılarak bu don olaylarından ancak kurtulabiliriz diye ifade edeyim.

Hocamın herhâlde bir katkısı olacak.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Evet, burada şöyle: Yani don olayının birazcık daha kırım olmasının ana nedenlerinden bir tanesi, bu bahsedilen sistemler aslında çiçek aşamasında ortaya çıkan donlarla ilgili. Yani bitki bilgileri olan uzmanlar şunu bilirler ki küçük meyve dönemi aslında çiçek döneminden çok çok daha hassastır. Yani çiçek döneminde ortaya çıkan donlar düşük don bile olsa eksi 2 derece, eksi 2,5 dereceler bile olsa çiçekler kısmen atlatsa bile küçük meyveler atlatamıyor. Bu öyle bir zaman diliminde ortaya çıktı ki artık çiçek falan kalmamış, küçük meyveye dönmüş yani şiddeti 2'ye, 3'e katladı bu, biraz da zararın sebebi bu yani.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Sıcaklar... Kış, soğuk olmadığı için, bağlar devamlı çalışıyor, durmuyor, erken başlıyor üzümlemeye ama geç bir don da her şeyi bitiriyor.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Evet yani o faktörler de var, başlangıçta söyledik, evet.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ONUR SARAÇOĞLU - Evet, başlangıçta da belirttiğim gibi, nisan ayının başında gerçekten, birkaç gün, yaklaşık bir haftalık bir süre kadar yaz ayları sıcaklıklarına ulaştık, bu da çok daha etkisini artırdı. Örtüleme sistemiyle ilgili şöyle de bir avantaj olabilir: Biz şu an don etkilerini tartışıyoruz ama aslında özellikle küresel iklim sebebiyle donun dışında dolu ve başka birçok faktör de işin içine girecek bundan sonraki yıllarda. Aslında bu örtülme sistemleri bu bahsettiğimiz bütün risklerin de önüne geçebilir nitelikte. Tabii, en büyük handikapı bu işlerin maliyeti ama bununla ilgili bazı destek çalışmaları yapılarak önlemler alınabilir. Mesela, yağmurlama-sulama yönteminde aslında öyle bir sistem kurmanız lazım ki sıcaklıklar sıfırın altına girmeye başlamadan önce sulamayı başlatmanız lazım, yaklaşık beş dakikada, on dakikada bir sulama yapmanız lazım ve sıcaklıklar sıfırın üstüne çıkana kadar devam etmeniz lazım. Kullandığınız suyun özelliği çok kritik, bu işi yaparken kesinti olmaması çok kritik yani bir önlem ama gerçekten çok profesyonelce yapılması gereken bir önlem. Onun için, aynı zamanda çok büyük riskleri de taşıyor. Eğer doğru yapmazsanız ağacınızın tamamen ölmesine de sebep olacak bazı yıkımlara sebep olabilirsiniz.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Bir elektrik kesildi, olay bitti.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - O da var, bir de şu var: Yani bu ağaçların ya bodur ya yarı bodur sistemle tesis edilmiş olması lazım. Çok uzun süreli donda da ağaç üstünde oluşturulan buz tabakaları aynı zamanda ağaçların tamamının kırılmasına, aşağı inmesine de sebep olabiliyor. Bu şekildeki bir donda bu sistem de önlem değil, çözüm değil.

MALATYA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI RAMAZAN ÖZCAN - Şöyle Hocam, ben özür diliyorum, biz Malatya'da bu iklim değişikliğiyle ilgili Fırat Kalkınma Ajansı'yla bir proje yaptık. Bu proje kapsamında bir ilçemizde, bir mahallede biz araziye "termostat" dediğimiz ölçüm aletini gömdük. Bu yılki don akşam saat dokuzu on geçe başlıyor, eksi 3,6 Sayın Bakanım, akşam saat dokuz, ertesi gün sabah dokuz çeyreğe kadar devam ediyor, en son gördüğü eksi 13,2. Şimdi, bu örtüleri üretici doğru kullanmıyor ama ağacı katlediyor, biz Malatya'da bunu maalesef yaşıyoruz. Böyle gelişigüzel su püskürterek dondan korumak, bu mümkün değil, bunu da belirtmek istiyorum.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Sayın Başkanım, şu da var tabii: Yani bu sistemi pazarlayanlarda da ahlaki problem var. Yani öyle olunca, kandırılıyor, inanıyor çiftçi. Hâlbuki, bu dediğiniz detayları anlatmıyorlar onlara.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Evet.

Buyurun.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ONUR SARAÇOĞLU - Hızlıca devam etmeye çalışalım.

Erken uyarı sistemleri zaten hâlihazırda kurulmuş durumda ama daha yaygınlaştırılabilir, daha öncelerde tedbirler alınabilir. Yine, sisleme, ısıtma, dumanlama uygulamaları yapılabilir ki bunlar söylediğim gibi, eksi 2, eksi 3 derecelere kadar don zararlarında çok da işimize yarar ama daha sert düşüşlerde bizim için doğrudan yarar sağlamayacaktır.

Zirai don sonrası zararın azaltılmasına yönelik yapılacak işlemler de aslında yine benzer konuşmalar, çok benzer uyarılar geldi ama bizim için en önemli, aslında, burada belirttiğimiz, az önce de söylediğim gibi, don olayları olmadan ya da dolu olayları olmadan, bu olaylar gerçekleşmeden önce bizim gerçekten kapsamlı, bu olaylar sonrasında neler yapılması gerektiğini ifade ettiğimiz bazı bilgilendirme araçlarımızın olması; yoksa, bunun dışındaki bilgiler aslında tarım il, ilçe müdürlükleri ve araştırma merkezleri tarafından biz de sahada gözlemimizi yaptık, gerçekten ifade edilmeye, çiftçilere ulaşılmaya çalışıldı. Burada, yine, birimlerimize de teşekkür etmek lazım aslında.

Biz birkaç başlık altında da önerilerimizi ifade edip tamamlamak istiyoruz. Yaşanabilecek ekstrem hava şartları düşünülerek bahçe kurulumlarında düşük sıcaklık, kuraklık, bitki hastalık ve zararlıları gibi olumsuz koşullara dayanıklı tür ve çeşitlerin tercih edilmesi lazım. Burada çeşit vurgusunda özellikle duruyorum. Şu an Tarım Bakanlığı alan bazlı tavsiyelerde bulunuyor ki bu da gerçekten önemli bir aşama ama orada türler özelinde bazı tavsiyeler var ama artık bu iklim değişikliği durumları bizim çeşit özelinde de tercihler yapmamız gerektiğini ön plana çıkarıyor. Onun için, alan bazlı tarımsal destek uygulamaları çok daha ön plana çıkarılabilir.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Burada bir şey söyleyeyim mi?

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ONUR SARAÇOĞLU - Tabii, buyurun Hocam.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Şimdi, bu tür, çeşit kavramını bilenler bilir ama sizi incitmeme adına da söylüyorum, çeşit bazlı özellikle ürün yetiştirilmeye gidilmesi lazım. Şimdi, Malatya'dan katkı sunan değerli katılımcı şunu söylese, mesela bunun ne kadar önemli olduğunu biliriz: Malatya'da kuru kayısı üretiminde tek bir çeşit hâkim ağırlıkta: Hacıhaliloğlu. Yani bir iki çeşit de belki devamında var ama çeşidin önemi açısından söylüyorum bunu ben. Şimdi, konu dışı belki ama bu kurulu uyarmak açısından bir şeyi daha hatırlatmak istiyorum bu anlamda: Türk Standartları Enstitüsünün standartlarının aslında tür bazlı olmaması lazım. Bakın, bizim öyle kaliteli çeşitlerimiz var ki standartlar içine girmiyor bile ve bunlar bir şekilde genetik kaynakların kaybolmasına da sebep oluyor.

Şimdi, bu kurul şöyle bir araştırmanın konusu için toplansaydı, mesela, aşırı ilaç kullanımıyla ilgili, herbisit kalıntılarıyla ilgili, toprak kirliliğiyle ilgili toplansaydı yine şunu söyleyecektim ben: Bizim yıllarca kaybolan ama Türk Standartları Enstitüsünde kalite standardı açısından iskarta durumuna gelen, belki de hiç ilaç kullanmadan -ne böcek ilacı ne fungus ilacı- çeşitlerimiz var. Bunlar ötelendi ve standart dışı tutulduğu için genetik kaynak olarak kaybolmuş gitmiş. Çok marka ürünlerimiz var bizim, örnek veriyorum, "Amasya elması" dediğimiz dediğimiz misket elması dünyanın da bizden alıp götürdüğü, ıslah çalışmalarında ebeveyn olarak kullanılan muhteşem bir çeşit; böyle en basit şartlarda bile altı ay tutunabilen, harika lezzeti olan bir çeşit ama Türk Standartları Enstitüsünün kalite standartlarında iskartaya giriyor. Dolayısıyla çeşit bazlı standartlar oluşabilirse kesinlikle bu çeşitlerimiz de birçok açıdan ülkenin geleceğine ciddi katkıları olan çeşitler olacaktır. Şimdi, hacihaliloğlu çeşidinin standardını hacihaliloğluna göre yapmazsanız, roksanaya göre yaparsanız hiçbir sınıflamaya girmez. Dolayısıyla, bu da belki bir ışık oluşturur bu Komisyonun başka konulara da değinmesi açısından, Türk Standartları Enstitüsündeki kalite standartları kesinlikle çeşit özelinde olmalı; bu, sadece bitkisel ürünlerde değil, hayvansal ürünlerde de olabilmeli; birçok örneklerine şahit oluyoruz bunun. Dolayısıyla, burada önerilerimizden biri, özellikle hakikaten çeşit bazlı ıslahlar ki bu bizim için de bir uyarı oldu, bundan sonraki süreçte de olacaktır. Özellikle bizim ticari ürünlerimizin, marka ürünlerimizin adıyla kurulan kuruluşlarda muhteşem ıslahçı araştırmacılarımız var, bunların mutlaka öngörülerini olabilmeli çünkü küresel ısınma nedeniyle ortaya çıkan bu krizler bu sene çıkmadı, belki üç senedir, beş senedir bu anlamda bir uyarı veriyordu. Bu araştırmacıların özellikle bu şartlara dayanıklı olabilecek -başka önerilerimiz de olacaktır mutlaka, gelecek slaytlarda onları da birazcık konuşacağım- mutlaka bununla ilgili AR-GE çalışmalarını hızlandırmaları lazım.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. ONUR SARAÇOĞLU - Yine, hocamın da ifade ettiği gibi üniversiteler, araştırma enstitüleri ve TARSİM ortaklığı. Burada TARSİM'in verileri de çok kıymetli, onların özellikle hasar tespitinde belirlediği çeşitlerin doğrudan belki de elenmesi, o bölgede daha yetiştiriciliğin yapılmaması, hasardan etkilenmeyen ya da az etkilenen çeşitlerin ise daha ağırlıklı olarak kullanılması yine önerilerimizden. Az önce hocamın da ifade ettiği gibi, ahlat, alıç, kuşburnu gibi bazı alternatif ürünlerin çok geç çiçeklenmesinden dolayı alternatif ürün olarak piyasaya belki farklı üretim koşullarında sunulması ifade edeceğimiz durumlardan.

Yine, örtü altı yetiştiricilik, sisleme, ısıtma sistemleri, yağmurlama sulama ve dondan korunma erken uyarı sistemleri gibi uygulamaların yaygınlaştırılmasında fayda var ve bu yaygınlaştırma yapılırken belki de hâlihazırda büyük arazileri olan üreticilerin arazilerinin bir kısmını bu bahsi geçen örtü altı meyvecilikle tamamlaması, gerekirse don olduğu yılda açık alanda problem yaşayacaksa bile en azından kendi masraflarının bir miktarını kurtaracak kadar bir alanın örtü altında korunmuş şekilde kalması önerilerimizden bir diğeri.

Tabii, yine hocamın ifade ettiği gibi, dünya üretiminde ön planda olduğumuz ürünler var -hocam bir çoğunu saydı bu ürünlerden, kiraz da bunlardan bir tanesi- bu ürünler için özel çalışmamız lazım çünkü biz bunları ihraç ediyoruz, dünya üzerinde söz sahibiyiz. Eğer biz bu don olaylarından dolayı şu an mevcutta piyasadaki gücümüzü kaybedersek yerini dolduracak birçok ülke var ve bu bizim için gerçekten bir millî mesele.

Yine, bu ürünlerin belki de bir kısmının don riskinin az olduğu bölgelere de kaydırılması bir çözüm ama tamamı mümkün değil çünkü bizim için yetiştiricilikte erkencilik önemli ama sezonun uzaması da çok önemli. Eğer sadece bir bölgede yetiştiricilik yapmaya kalkarsak, diyelim ki Mersin bölgesi bizim için çok korunaklı bir bölge, kayısıyı götürüp Mersin'e dikelim, orada don olmasın ama bu bir çözüm değil çünkü çok kısa sürede bütün ürün bitecek, bu sefer biz yıl boyunca satış yapabileceğimiz, üretim yapabileceğimiz bir saha oluşturamayacağız; onun için bölgesinde üretim yine çok kıymetli.

Tarım sigortasıyla ilgili çok bahsi geçti, onun için çok daha fazla üstünde durmayacağım ama zirai don teminatıyla ilgili çiftçilerden çok geri dönüş oldu, zirai don teminatının biraz maliyetli olduğu, en azından işin bu kısmının tekrar gözden geçirilmesi gerektiği, yine özellikle tarihlerde güncellemeler gerektiği çiftçiler tarafından uyarıldı ki zaten bunlar kayıtlarda ya da anlatımlarda geçti.

Tabii, işin bir kısmı üretim, bir kısmı ise üretici. İşin bir de sosyolojik boyutu var yani gerçekten özellikle Tokat gibi bölgelerde tarım ve tarıma dayalı sanayiye düşündüğümüzde yüzde 50'ye yakın bir nüfus bundan doğrudan etkileniyor. Onun için onların da ilerleyen dönemde sıkıntı yaşamaması için öncelikle nisan ayında gerçekleşen bir donun telafisi aslında yeni ürünlerle yapılabilir ki Tokat koşullarında özellikle kavun, karpuz dikimine yöneldi çiftçilerimiz ama bu da kontrolsüz yapılrısa eğer yine ürünlerin tek bir yerde toplanması ve bu sefer fiyatların düşmesine sebep olacak. Belki bu anlamda da ikincil tarımsal üretim politikaları önceden belirlenebilir. Özellikle üreticilerin İŞKUR ve Bakanlık arasında oluşturulacak bir protokolle özel sektör ya da kamu kurumlarının üretim alanlarında yarı zamanlı, öncelikli olarak istihdamı düşünülebilir çünkü üreticilerimiz sadece parasız kalmıyor, işsiz de kalıyor bu durumda, yapabilecekleri bir iş yok ve bunun psikolojik sıkıntıları da var üreticilerimizde. Bizim önerilerimizden bir tanesi de bu, bir protokol eşliğinde belki özel sektörde ya da kamu kurumlarında öncelikli olarak değerlendirilebilir diye düşünüyoruz.

Yine, sorularınız varsa yanıtlamaya çalışırız. Bizi dinlediğiniz için çok teşekkür ederiz.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Evet, teşekkür ediyoruz biz de hocalarımıza.

Soru-cevap kısmına geçmiş olalım. Sorusu olan arkadaşlarımız var mı? Yoksa ben bir soru sormak istiyorum öyle kapatalım. Hocam, şöyle bir çalışma -gerçi bizim enstitülerimizde AR-GE çalışmalarında yapılıyor da- örneğin üzüm için, kayısı için veya diğer meyveler için kışa dayanıklı türler yani kayısının veya üzümün kışa dayanıklı genetik yapıları veya aşılama larla fideler üretebilir miyiz ya da böyle bir çalışmayı yaygınlaştırabilir miyiz?

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Başkanım, teşekkür ediyorum.

Bizim de aklımızda vardı öyle şeyler. Mutlaka bu -diyelim ki kayısı özelinde söylerseniz- oradaki araştırmacıların da bilgisi dâhilindedir. Şimdi, kaynaklarımızda tür kayısı, hacihaliloğlu bir çeşit, anlama adına söylüyorum ben. Bazı türler -biz derslerde de öğrencilerimize anlatıyoruz- örneğin "prunus sibirica" diye yani Sibiry a şartlarında bile yetişebilen -belki ürün alınıyor ama kısacık bir not- meyveleri "Kaliteli değil." şeklinde geçiştirilerek ihmal edilebilen türler var. Mesela bu kaliteyi ben onun için açtım.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Alternatif çeşit değil de hocam, mesela kayısının...

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Ondan bahsedeceğim, alternatif ürün değil zaten bu.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Mesela hünnap gibi değil, elmanın yerine hünnap olsun değil.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Kayısının yerine elma demiyorum, böyle anladım ben. Kayısı içerisinde soğuklara dayanıklı...

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Evet, evet, üzüm içerisinde, her tür içerisinde.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Ben de öyle anladım zaten.

Şimdi, bizim bildiğimiz kayısının bir türü var. Ticari çeşitlerimiz o türün içerisinde seçilmiş, markalaşmış yine kayısı türleri var. Bunların içinden bir tanesi de "prunus sibirica." Diyor ki "Bu, Sibiry a şartlarında bile yetişebilen bir tür ama bunun ağaçlarının meyveleri kalitesizdir." Şimdi, kalite kavramı çok iyi anlaşılmadığı ya da algılanamadığı için belki ihmal edilmiştir, belki şu ana kadar da -işte, son birkaç yıldır var Malatya'da, buna benzer don yüzde 30'larda, bu sene de çok ciddi boyutlarda var- şimdi, belki de bu türle ilgili yeni çeşitlerin ıslahla ortaya çıkarılması çalışmalarını mutlaka yapmaları lazım. Niye kalitesiz? Biraz önce söylediğim gibi, yani sadece irilik esaslı Türk Standartları Enstitüsündeki kalite aslında çok iyi bir değerlendirme değil. Niye? İşte, dediğimiz gibi, sizin yeni bahsettiğiniz veya beklentiniz olan çeşitlerin ortaya çıkmasında meyve iriliği küçük, küçük meyveler kalitesiz; tamamen böyle algılanıyor. Raf ömrü, soğuklara dayanımı, meyve kalitesi, yeme kalitesi ve benzerleri hiç dikkate alınmıyor Türk Standartları Enstitüsünde. Pazara bile gittiğiniz zaman iri olan, albenisi yüksek olanları yüksek fiyat ama kesinlikle bunların raf ömürleri de düşüktür zaten, asla uzun süre muhafaza edemezsiniz. İşte, paketleme makinelerimizde bile ıskartalar... Belki de en kaliteli meyveler bunlar çünkü yeme kalitesi. Şöyle düşünelim: Öyle bir zaman gelecek ki bu iri meyvelerden -ki yerli çeşitlerimiz, elma mesela ticari bir üründe yok denecek kadar azdır- şimdi, kuraklık ve don belki buna bir kapı araladı ama ileride asla bunu hiç ilaç atmadan, şu anda bile yetiştiremeyecek hâle gelecektir ama bizim öyle kaybolan ürünlerimiz var ki -mutlaka bu kayıslarda da olacaktır- melezleme ve ıslah çalışmalarıyla... Bizim bir önerimiz vardı, o geçti mi bilmiyorum, orada hızlı geçtik. Şimdi, don sonrası, don zararının görüldüğü yerlerde acaba hâlen kesinlikle yöresel olarak hayatta kalan, buna rağmen, belli oranlarda meyve veren tür ve çeşitlerimiz var mı? Mesela bunun acilen belirlenmesi lazım çünkü bizim ısrarla sizin söylediğiniz yeni çeşitlerin elde edilmesi yirmi beş otuz yıl sürüyor. Diyelim ki don geldi, dayandı veya nisanda değil de haziranda çiçek açan bir kayısı, bunu elde etmek... Ama doğal seleksiyon ve ıslah yöntemleriyle insanların kontrolü dışında buna imkân veriyor. Şu anda bile hayatta kalan her tür içerisinde çeşitlerin mutlaka bir "survey" çalışmasıyla belirlenmesi bize büyük ışık tutacaktır.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TÜFENKÇİ - Peki hocam, teşekkür ederim.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Manisa'da otuz yıldan beri bağcıyız efendim, üzüm işiyle iştirak ediyoruz. Bugüne kadar veya bu donlara kadar, iklim değişikliğine kadar herhangi bir sıkıntı yaşamadan bugüne kadar bağlardan 800 kilo, 1 ton mahsul aldık. İklim kriziyle ilgili sıkıntılar başladıktan sonra -dondur, doludur- bu felaketlerden dolayı ciddi bir çekinme içindeyiz şu an. Ama bizim Manisa'da "Amerikan" dediğimiz, "tatlı çubuk" dediğimiz 5 tane cinsimiz, çeşidimiz var. Bu çeşitlerden hepsinde aynı sıkıntıyı yaşadık yani bir tek tatlı çubuk veya Amerikan ağırlıklı dediğimiz üzüm bağlarımız değil, diğer çeşitlerimizde de aynı sıkıntı yaşadık. En büyük sıkıntılarımızdan bir tanesi iklim kriziyle önümüzdeki dönemlerde, senelerde nasıl baş edebileceğimiz; en büyük sorun bence bu efendim.

Teşekkür ederim.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Başkanım, Manisa özelinde konuşmuyorum ben, Türkiye özelinde son yıllarda bakın dünyada da "çardak sistemi" denilen bir sistem var. Siz dönüme 1 ton ürün alıyorsanız çardak sistemiyle aynı çeşitte bile yapılan uygulamalarla 10 tona kadar çıkabiliyor. Belki de bu örtü altı artı çardak sistemiyle yetiştiricilikte inanın 5'e, 10'a katlanır ürünler.

MANİSA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SADIK ÖZKASAP - Orada da küllemelerden kurtaramayız.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Olur ama normal yetiştiricilikte de zaten baş edemiyorsunuz onlarla, var zaten, öyle bir şey var. Ama gelecekte buna benzer olaylarla mutlaka karşılaşılacaktır, belki de sadece iki iklime döneceğiz biz yani kış ve bahar birleşecek, yaz ve sonbahar da birleşecek yani bunlar da belki göz önüne alınarak...

MALATYA TİCARET BORSASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI RAMAZAN ÖZCAN - Başkanım, mevcutta gerçekleşen soğuk havaya karşı bir aşı üretmek bile mümkün değil. Şimdi, asıl burada -eğer Komisyon bunu not ederse- eğimi çok yüksek arazilerde artık bu iklim şartlarına göre bir defa kesinlikle Tarım Bakanlığının ağaç dikimine engel olması lazım. Şimdi, ilkbahar geç donlarını atlatmanın yolu aslında rakımı yüksek bölgelerde dikim yapmaktır? Şimdi, yalnız, öyle bir zaman diliminde gerçekleşiyor ki bu dediğiniz don, biz domurun bile yandığını gördük yani açmadan ama hafif böyle canlandığını gördüğünüz, çiçek açmaya yakın olan domurlar yandı. Dolayısıyla, burada bu kış vurmasında biz 1.800 rakımda da bir şey görmedik ama mesela önceki yıllarda gerçekleşen, iklim krizinden gelen kış vurmalarında ama mesela yüksek rakımlarda ürünü kurtardığımızı gördük. Dolayısıyla, burada aslında artık bu eğimi düşük, daha çok... Ama bundan on yıl önce -Sayın Bakanım da biliyor- biraz daha baraj bölgelerine, rakımı düşük bölgelere kayısı dikiyorduk ama şimdi o bölgelerde artık bu iklim şartlarına göre ürün alınamaz.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ PROF. DR. RESUL GERÇEKÇİOĞLU - Sayın Başkanım, don bile olmasa bu küresel ısınma nedeniyle bu bitkiler bir şekilde yukarıya doğru kayacak zaten yani ürün desenimiz de belki değişecek.

OTURUM BAŞKANI BÜLENT TUFENKÇİ - Evet, arkadaşlar, katkı ve katılımlarından dolayı Bakanlık, kurum ve birlik temsilcilerine, ayrıca Komisyon üyelerimizin tümüne teşekkür ediyorum.

Bugünkü toplantı gündemimiz burada tamamlanmıştır.

Önümüzdeki toplantıda görüşmek dileğiyle toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati:16.46